

Gmach wybudowanego w 1905 r. Muzeum Przemysłu Artystycznego, obecnie Ukraińskie Muzeum Narodowe. Fot. ok. 1920 r.

Zbiory lwowskie (VII)

Jacek Miler

Muzeum Przemysłu Artystycznego i Galeria Narodowa Miasta Lwowa

Pierwszy rozbiór Polski odłączył Lwów od jego macierzy i wyniósł do rządu stolicy austriackiego zaboru, nazwanego Galicją.

W tej pamiętnej dla Lwowa chwili wiekowy dorobek polskiej kultury przedstawiał się w nim bardzo poważnie. Mimo najazdów, łupieży, pożarów, kontrybucyj, mimo upadku ekonomicznego, przeróżnych klęsk i katastrof, przeszłość cała przemawiała tu niezliczonymi zabytkami tej kultury. Miasto, jeszcze o wyglądzie średniowiecznym, otaczały obronne mury, wały, bramy i baszty. Wśród nich starożytny ratusz, stylowe kamienice, kościoły i klasztory. Woko-

ło na przedmieściach dwory i dworki, wiekiem pochylone cerkwie i monastery, wszędzie zaś liczne dzieła rodzimej sztuki i artystycznego przemysłu, jakżeż odmienny zupełnie od dzisiejszego miasta przedstawiały obraz¹.

Miejskie Muzeum Przemysłu Artystycznego powstało w 1894 r., z inicjatywy m.in. prof. Juliana Zachariewicza i Franciszka Bałatowskiego. Do jego powstania przyczynił się ówczesny prezydent Lwowa Florian Ziemiałkowski. Początkowo zbiory gromadzono w ratuszu, a od 1905 r. w nowym obiekcie, zbudowanym według projektu Leonarda Marconie-

go, przy ulicy Hetmańskiej 20 (obecnie Prospekt Swobody).

Muzeum gromadziło różnego typu sprzęty, ceramikę, szkło, meble, kobierce, pasy polskie, hafty kościelne, oprawy książek, przedmioty sztuki ludowej – kilimy, hafty, wyroby z drewna i metalu. Zbiory były powiększane dzięki zakupom eksponatów w kraju i za granicą (w Wiedniu, Paryżu, Berlinie) oraz dzięki darom osób prywatnych. W 1929 r. zbiory liczyły: 3724 przedmioty, 1218 sztychów, 2723 fotografii i 1731 przeźroczy.

Placówka miała własną bibliotekę, liczącą przeszło 11 680 woluminów, przede-

wszystkim z zakresu sztuki ludowej, przemysłu i rzemiosła artystycznego. Prowadziła działalność wystawienniczą i edukacyjną, organizowała kursy i odczyty. Ponadto, w ramach działalności wydawniczej, w latach 1882-1890 opublikowano dziesięć bogato ilustrowanych tomów *Wzorów przemysłu domowego włościan na Rusi*.

W Muzeum Przemysłu Artystycznego eksponowano znaczną część zbiorów Galerii Narodowej Miasta Lwowa. Galeria powstała w 1907 r. Kilka lat wcześniej, po Wystawie Krajowej w 1894 r., Rada Miasta postanowiła dokonać zakupów dzieł sztuki dla przyszłych zbiorów gminnych. Zbiory były stale powiększane nie tylko dzięki zakupom dokonywanym przez władze miasta, ale również dzięki darowiznom. Wśród darczyńców można wymienić Michała Szymona Toepfera i rodzinę Przybyślawskich oraz Floriana Ziemiałkowskiego, który w roku 1918 przekazał Galerii Narodowej wiele cennych przedmiotów. Były wśród nich m.in. obrazy pędzla: Matejki – autoportret i *Szlachcic*, Ajdukiewicza – *Modlitwa Arabów na puszczy*, Leopolskiego – *Żydzi*, a także meble i porcelana. Florian Ziemiałkowski przekazał też zbiory biblioteczne i archiwum.

Bardzo szybki rozwój zbiorów nastąpił dzięki zaangażowaniu wiceprezydenta miasta Tadeusza Rutowskiego. W 1908 r. zbiory Galerii liczyły 600 obrazów, natomiast w 1929 r.: 1276 obrazów, 132 miniatury, 331 rysunków, 141 rzeźb, 578 medali.

Galeria nie miała swojej siedziby. Część zbiorów była

eksponowana w szesnastu salach Muzeum Przemysłu Artystycznego, gdzie również prezentowano kurtynę Teatru Lwowskiego autorstwa Henryka Siemiradzkiego (depozyt)². Natomiast pozostała część mieściła się w sześciu salach dawnego pałacu Łozińskich przy ul. Ossolińskich 3 (obecnie Wasyla Stefanyka).

Znaczną część zbiorów stanowiły dzieła malarzy polskich. Znajdowało się wśród nich: 38 obrazów Jana Matejki (m.in. *Śluby Jana Kazimierza*, *Carowie Szujscy*, *Wjazd Walezego do Krakowa*), 45 prac Artura Grottgera (m.in. *Wycieczka na Kahlenberg*, szkic do obrazu *Ucieczka Walezego*, 4 rysunki z cyklu *Wojna*), 36 obrazów Jacka Malczewskiego, 18 obrazów Juliusza i Wojciecha Kossaków, 6 Józefa Mehoffera, 27 Witolda Pruszkowskiego, 9 obrazów Henryka Siemiradzkiego, 18 obrazów Stanisława Chlebowskiego, 24 obrazy Jana Stanisławskiego, 20 obrazów Wilhelma Leopolskiego (m.in. *Zgon Acerna*). Poza tym obrazy: Baciarellego, Czechowicza, Michałowskiego, Norblina, Chelmońskiego, Wierusza-Kowalskiego, Wyspiańskiego i innych. Zbiory zawierały także 16 autoportretów, wśród nich: Gottlieba, Boznańskiej, Augustynowicza, Rozwadowskiego, Rejchana i innych. Ponadto eksponowano rysunki: Hadziewiczza, Maszkowskiego, Wyczółkowskiego, Sichulskiego, Wyspiańskiego i Jarockiego.

Malarstwo obce było prezentowane m.in. przez dzieła: Paolo Veronese, Jacopo Pontormo, Domenichina, Luki Giordano, Korneliusa Vosa, Angeliki Kauffmann i innych.

Jan Matejko, *Dzieci artysty*

Wilhelm Leopolski, *Zgon Acerna*

Paweł Merwart, *Potop*

Galeria posiadała także gabinet numizmatyczny i księgozbiór z zakresu historii sztuki.

W wyniku reorganizacji muzeów dokonanej przez okupacyjne władze sowieckie, wiosną 1940 r. Muzeum Przemysłu Artystycznego zostało zlikwidowane, a dzieła należące do Galerii Narodowej Miasta Lwowa przeszły na własność utworzonej w tym czasie Lwowskiej Galerii Obrazów. Wiele eksponatów, zwłaszcza ze zbiorów Muzeum Przemysłu Artystycznego, zo-

stało zrabowanych podczas niemieckiej okupacji Lwowa.

Po II wojnie światowej władze sowieckie przywróciły strukturę podziału zbiorów lwowskich z roku 1940. Niektóre z dzieł dawnej Galerii Narodowej są eksponowane w głównej siedzibie Lwowskiej Galerii Obrazów znajdującej się w dawnym pałacu Łozińskich przy ul. Wasyla Stefanyka. Natomiast w budynku dawnego Muzeum Przemysłu Artystycznego mieści się obecnie Ukraińskie Muzeum Narodowe. ❖

Przypisy:

¹ Fragment wstępu dr. Aleksandra Czołowskiego do opracowania *Muzea Gminy Miasta Lwowa*, Lwów 1929, s. 7.

² V. Susak, *Kurtyna Henryka Siemiradzkiego w Teatrze Lwowskim*, „Biuletyn Historii Sztuki”, R. LXVIII, 1996, nr 1–2, s. 120–139.

Literatura:

E. Chwalewik, *Zbiory Polskie. Archiwa, biblioteki, gabinety, galerie, muzea i inne zbiory pamiątek przeszłości w ojczyźnie i na obczyźnie*, Warszawa–Kraków 1926.

M. Matwijów, *Walka o lwowskie dobra kultury w latach 1945–1948*, Wrocław 1996.

Muzea Gminy Miasta Lwowa, Lwów 1929.

J. Petrus, *Muzea lwowskie 1823–1939*, (w:) *Sztuka Kresów Wschodnich. Materiały sesji naukowej*, t. 2, Kraków 1996, s. 425–434.